

DOI 10.36074/logos-14.02.2025.057

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ВЛАСТИВОСТІ СВІДОМОСТІ

Будз Галина Іванівна¹

1. кандидат філософських наук*Івано-Франківський фаховий коледж**Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, УКРАЇНА***ORCID ID: 0000-0001-5395-8464**

Суть ідеї штучного інтелекту – це створення такого штучного інтелекту, який був би за своїми властивостями подібний до когнітивних здібностей людини, тобто міг би автономно обробляти інформацію, творчо мислити та саморозвиватися. Однак тоді слід відповісти на питання про природу людської свідомості. В такому випадку теорія створення штучного інтелекту мала б ґрунтуватися на теоріях розвитку і функціонування людської свідомості.

Для того, щоб створити штучний інтелект подібним до людського, слід у першу чергу розуміти природу свідомості. Але тут відразу слід відкинути теорії походження свідомості, бо, наприклад, *креаційна* чи *еволюційна* теорія походження свідомості мало що дають для розуміння того, якими шляхами створювати штучний інтелект.

Для того, щоб створити штучний інтелект необхідно орієнтуватися не на природу походження людської свідомості, а на функції свідомості, які проявляються будь-якою індивідуальною свідомістю незалежно від концепцій походження свідомості. На мій погляд, такими фундаментальними ознаками свідомості, які мали б бути враховані в моделях створення штучного інтелекту є *абсолютна інтенційність* та *абсолютна асоціативність* людської свідомості, на основі яких може відбуватися творче мислення, саморозвиток та самонавчання людської свідомості. Саме *інтенційність* та *асоціативність людської свідомості*, на мій погляд, є *ключем до створення штучного інтелекту*. Однак тут слід відповісти на питання: чи є *інтенційність* та *асоціативність* виключно властивостями людини як живої та соціальної істоти, чи *інтенційність* та *асоціативність* може «отримати» також штучний інтелект?

За своєю природою *інтенційність* – це фундаментальна властивість людської свідомості, яка, наприклад, за Е. Гусерлем, означає предметну спрямованість свідомості [1]. Людська свідомість – це завжди свідомість

SECTION 20.

PHILOSOPHY AND POLITICAL SCIENCE

«чогось», «про щось», тобто це свідомість *реальних* чи *фіктивних* предметів і явищ. Людська свідомість завжди має *предметний зміст* і *навмисний намір*, тобто має на увазі якийсь предмет та водночас осмислює цей предмет у сукупності інших смислів, ставлячи цей предмет у відношення до реальності та у відношення до себе в результаті чого виникає емоційне та аксіологічне переживання цього предмету в межах світогляду і картини світу – його значення, важливості, доцільності, безпечності, корисності із прямим наслідком у формі мотивації для людської поведінки та ухвалення рішень. У цьому аспекті, наприклад, судження передбачає не тільки міркування, але також уяву, рефлексію, перевірку, оцінку та емпатію [2].

Схоже на те, що штучний інтелект поки що може тільки симулювати та моделювати таку властивість людської свідомості як інтенційність, бо для того, щоб він проявляв інтенційність у її людському вимірі, штучному інтелекту слід мати статус суб'єкта із власним «Я», який має власні наміри, амбіції, емоційні переживання, мрії, очікування. Тобто штучний інтелект як суб'єкт повинен поєднувати одночасно принаймні формально-логічний, емоційний, естетичний, моральний, правовий наслідок власних думок. Власне «текст» думки штучного інтелекту мав би мати цілісне вираження, яке виходить за межі звичайної статистичної імовірності та алгоритмічної компаравістики великого обсягу інформаційних даних.

У цьому контексті ще більш проблемною виглядає *асоціативність штучного інтелекту*. На основі асоціативності людина здатна мислити творчо, миттєво встановлювати смислові зв'язки між розмаїтими поняттями, категоріями, смислами, знаками, символами, образами, поєднувати інформацію, спогади і думки в певний логічний текст, який є інноваційним. У процесі асоціативності людина будує інноваційне знання, використовуючи попередній досвід, світоглядні переконання, ціннісні уподобання та соціальні очікування.

Штучний інтелект на даний час швидше за все здатний проявляти тільки елементи асоціативності на основі *статистичної імовірності* та *алгоритмічної компаравістики*, порівнюючи закономірності вживання слів, зображень, знаків, звуків, символів, але однак не сприймає їх емоційно, аксіологічно та контекстуально у вимірах світогляду та смислу. Тобто штучний інтелект «мислить» переважно шаблонно, статистично, імовірнісно, алгоритмічно, можливо навіть метафорично та аналогічно, а саме – цифровим, знаковим та символічним шляхом, але він не «мислить» змістовно, емоційно та логічно на основі смислів, сенсів, значень, оцінок, цінностей та очікувань. У такому контексті асоціативність штучного інтелекту може бути поки що переважно статистичною, але не творчою.

Висновки. Для того, щоб штучний інтелект міг бути подібним до людської свідомості необхідно щоб він володів такими фундаментальними властивостями людської свідомості як інтенційність та асоціативність. На мій погляд, саме *інтенційність та асоціативність людської свідомості є основним шляхом до створення штучного інтелекту.* Якщо штучний інтелект отримає ці фундаментальні властивості свідомості, то тільки в такому випадку він буде мати тенденцію до творчості та саморозвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Husserl, E. (1982). *Cartesian meditations: An introduction to phenomenology*. 7th Impression (transl. by D. Cairns). Hague: Martinus Nijhoff Publisher. Retrieved from: https://cful.letras.ulisboa.pt/hphil/wp-content/uploads/sites/2/2021/02/Edmund-Husserl-Dorion-Cairns-Cartesian-Meditations_-An-Introduction-to-Phenomenology.pdf
- [2] Moser, C., den Hond, F., & Lindebaum, D. (2022). Morality in the Age of Artificially Intelligent Algorithms. *Academy of Management Learning & Education*, 21 (1), 139-155. <https://doi.org/10.5465/amle.2020.0287>

